

Ülikooli entomoloogia katsejaam avastas uue taimetahjuri

Kõrrevaablane hävitanud Ahjas peagu terwed ruffipõllud ja alustanud rüüstetööd ka juwinisul. Seni ei tuntud *Gestis* kõrrevaablaste rüüstetööd.

Katsejaam otsib tahjuri vastu otstarbekohaseid tõrjewahendeid

Ülikooli entomoloogia-katsejaamal on läinud korda umbes paar nädalat tagasi avastada taimetahjurit, keda seni arvati *Gestis* mitte esinemat, kuid selle kahjustav tegevus on ilmnunud meie ruffipõldudel. See on kõrrevaablane ehk ladinakeelse nimega *Cephus pygmaeus*. Neljapäeval andis entomoloogia katsejaama juhataja R. Zolk ajakirjanikele jutuaajamise sellest uuest tahjurist ja tema rüüstetööst Tartumaal Ahja wallas.

Kõrrevaablase avastamine on tulnud päris juhuslikult. Nimelt oli keegi Ahja wallast päritolev põllumees teatanud entomoloogia-katsejaamale, et tema ruffikõrres olewat mingisugused „mutikad“. Katsejaama poolt paluti talupidajat laata neile näha mõni tahjuri poolt wigastatud võrs. Ligemal asja selgitusel paistis entomoloogia-katsejaama juhatajale, et siin on tegemist meil seni avastamata kõrrevaablasega, ja ta sõitis koos oma assistendi Kammuliga kohapeale asja uurima.

Ahja asundusest mõned kilomeetrid eemal asetsevas Raha talus selguski päris masendav pilt: peaaegu terve ruffipõld oli kõrrevaablase poolt lamandatud. Peremehe seletusel toimunud ruffilamandamine korraga ja ta alul arvanud, et seda teinud tiul ja vihm. Põllul olid ainult ühikud kõrred püsti jäänud, mis olid kõrrevaablasest puutumata. Kuna seega oli selge, et tegemist on ohtliku tahjuriga, siis püüti ka koha selgusele jõuda, kui laialt kõrrevaablane on suutnud nim. ümbruses juba levida. Põldude ligemal maalusel tuli konstateerida halba töika, et tahjur on levinud juba kogu ümbruskonnas ja siin oma hävitustöö järgi järele jätnud. Ahjas on ta hakanud juba kahjustama ka suinisu põlde. Ahja wallast on ta siirdunud ka naabrusalda — Wastse-Kuustesesse, kus teda aga vähem leiti.

Kuna kõrrevaablase rüüstetööd ei saanud entomoloogia-katsejaam koha andmeid, siis on tänawu tema uurimisega hiljaks jäänud. See on osalt tingitud ka sellest, et tema rüüstetöö ei paista mitte fergesti silma. Et kõrrevaablane aga ka mujal on tänawu esinenud, laske oletada see, et katsejaamale on kurdetud mitmelt poolt ruffi lamandamise

Kõrrevaablase tõuk-eharöömit ruffikõrre sees, siirdumas ruffikõrre juure kaelaosasse (suurendus)

ilse. Niipalju kui kohapeal suudeti kindlaks teha, ei ole tahjuri rüüstetööd enam märgatud 5 km Ahjast põhjapool, küll aga on ta arvatavasti levinud Ahjast lõunapool. Et paljudes kohtades ruffid olid juba sel ajal kofku pandud, siis oli raske ka tahjuri lewifust ja rüüstest täit ülewaadet saada, pealegi, kuna tahjur esineb põllumeestele tundmatuna.

Kõrrevaablane on levinud üle kogu maailma. Tahjurit võib leida Põhja-Ameerikas, Aafias ja Euroopas, wälja arvatud põhjapoolne piirkond, nagu Soome jne. Tahjur näitab uurimuste andmeil järjetindlat suurenemise tendentsi. Eriti rohkesti tekib ta kahju L.-Benemaal. Meile on kõrrevaablane kuskilt sisse tulnud wõi sisse toodud. Kas nim. tahjur meil ka waremalt kunagi on rüüstetööd teinud, selle kohta puuduvad andmed.

Kuidas kõrrevaablase hävitustöö toimub, selle kohta märgitagu lühidalt niipalju: kõrrevaablase lend toimub meil arvatavasti juunikuu esimesel poolel. Sündumise ajal kõrrevaablane muneb kõrre ulemise sõlme sisse ühe muna ja nõnda, et igas kõrres oleks hiljem ainult üks tahjur. Munast loorunud tõuk-eharöömit hakkab kord-korralt tungima kõrt mööda allapoolse. Kõrre sõlmele pääseb ta lahti sel wiisil, et närib need läbi. Nõnda tegetseb kõrrevaablane kuni juulikuu teise pooleni, millise aja jooksul on kõik kõrresõlmed läbi näritud ja tõuk jõudnud kõrre juure kaelaosasse. Sinna loob tahjur endale läbipaistwa tupe, kuhu jääb ka talvitama. Enne seda närib ta aga kõrre mõned millimeetrid ülalpoolt läbi, mille tagajärjel langebki ruffis maha. Kuna ruffis juba enne küpsenist maha näritakse, siis jääb tal ka tera peeniteseks. Eharöömit on umbes 1 sentimeetri pihkune, wälja wõrtwusega, kollaka peaga ja tumepruunide tugemate suistega, mis võimaldawatki tal tugewate sõlmekohtade närimist. Selles ruffikõrre alumises osas talvitab waablane — eharöömit talwe läbi, kus ta wõnadel ruffub ja maitu lõpus wõi juunikuu alul alustab tupest loordunud kõrrevaablane oma lendu ja järjekordset kahjustust. Kõrrevaablase tõrjeks on soowitatud wälismaal siigawiljandi, kuni 12 sentimeetrit. Samal ajal meil siintõrjegi põllud weel siigawamalt ümber. Kuna meil ruffikõrde aga tehakse ristilhein, siis seda ümber künda ei saa. Entomoloogia-katsejaam tahab weel enne siigist kõrrevaablase tõrje küsimust põhjalikult uurida ja meie oludes otstarbekohased tõrjewiisid siis põllumeestele teatavaks teha.

Tarwitamise õpetus.

Tubaka-ekstrakt on toalilledele, juurewilja, marjade, puuwilja j. t. putukate (täide, rööwikute jne.) hävitamiseks.

Tubaka-ekstrakt segatakse hästi weega, mida sajakordselt tuleb võtta (1 nael ekstrakti 3—4 pange wee peale; meie vähem klaas $\frac{1}{8}$ ü. 4—5 toobi ja suurem klaas $\frac{1}{4}$ ü. 1 pange wee peale), siis pritsitakse taimed üle, mis kõige paremini pulverisaatori (pritsi) läbi sünnib.

Suuremate rööwikute, nagu puuwilja, lillede ja kapsa-usside j. t. sitikate, hävitamiseks tuleb segu kahe võrra kangem walmistada.

Toa lilli, millel suured lehed, nagu palmid j. t., võib ülepuhkida segus märjaks tehtud lapiga ehk wammiga.

Tubaka-ekstrakt on taimetele täiesti kahjuta ja väga hea rammutamise abinõu.

Toa lutikate hävitamiseks tarwitakse tubaka-ekstrakti segu ülemal nimetatud kanguses. Tapeetide kleepimise juures segatakse tubaka-ekstrakti segu kliistri hulka, mis lutikate edaspidise siginemise võimaluse täielikult kaotab.

TUNNISTUS.

E. W.

TARTU ÜLIKOOLI
ENTOMOLOOGIA
KATSEJAAM

Keemia tehas „Dr. chem. A. STANGE“ o./ü.

10. juulil 1922 a.

N° 452.

Tallinnas.

Sellega teatame, et oleme Teie poolt saadetud „Tubaka-ekstrakti“ läbikatsunud ja leidnud väga kohase olewat lehetäide vastu wõitlemiseks. Juba 1% lahu surmas silmapilkselt oa lehetäiu (*Aphis papaveris*) ja sõstratäiu.

Walge kapsaliblika (*Pieris brassicae*) rööwikute hävitamiseks tarwitasime 2% lahu. Rööwikud surid mõne minuti järele täielikult.

Edaspidised katsed saawad kindlasti selle preparaadi häid omadusi weelgi täiendama.

Mis puutub kleepiwusse, siis ei jäta Teie „Tubaka-ekstrakt“ enam midagi paremat nõuda.

(PITSAT)

K. ZOLK

Juh. asemik.

Gebrauchsanweisung.

Zum Vernichten von kleinem Ungeziefer (Läuse, Milben etc.) auf Zimmer-, Garten-, Obst- und Gemüsepflanzen, löse man den Tabackextrakt sorgfältig in der hundertfachen Menge Wasser (1 Pfund Extrakt auf 3—4 Wedro Wasser; unser kleines Fläschchen auf 4—5 Stof und unser grösseres Fläschchen auf 1 Wedro) und bestäube, am besten mittels eines Pulverisators, die Pflanzen. Zum Vertilgen von grösseren Schädlingen, wie Raupen, Käfer etc. auf Obstbäumen, Sträuchern, Blumen, Kohl und anderem Gemüse nimmt man die doppelte Menge Extrakt. Für grossblättrige Zimmerpflanzen, wie Palmen etc. empfiehlt es sich die Blätter mit einem mit der Lösung des Extraktes getränktem Schwamm oder Lappen abzuwaschen.

Tabackextrakt ist völlig unschädlich für die Pflanzen und stellt ein vorzügliches Düngemittel vor.

Zum Vertilgen von Hauswanzen schmiert man Ritzen und Löcher mit dem mit gleichem Teil Wasser verdünnten Extrakt ein. Beim Bekleben mit Tapeten mischt man in den Kleister Tabackextrakt, in welchem Falle nie Wanzen unter den Tapeten nisten werden.

Ülikooli Tainehaiguste

Katsejaam.
Tartu, Raadi mõis.

Küsimusleht kukerpuu ja türnpuu kohta.

Teade vallast, maalt.

Kas Teie ümbruskonnas esineb kukerpuid (paburitskit)?

.....
Kui suurtel maa-aladel (hekt., ruut km.)?

Riigi maadel (riiginetsad jne.)?

Eramaadel (talud, mõisad jne.)?

Kogukonna maadel (linna, alevi piirides)?

Kui palju (kui tihedalt) kasvab nimetatud aladel kukerpuu (üksi-
kud põõsad, harv võsa, tihe võsa jne.)?

.....
Kus ja kui palju leidub Teie ümbruskonnas türnpuud?

.....
Kas osutub kukerpuide ja türnpuude hävitamine Teie arvates, Teie
ümbruses, kergesti teostavaks, raskeks, üsna raskeks?

.....
Kas tekitab kukerpuide ja türnpuude tundmine Teie ümbruses maapi-
dajatele raskusi?

.....

Teatesaatja nimi

M ä r k u s: Andmed palütakse võimalikult üksikasjalised.
Ruumi puudusel kasutada ankeetlehe teist külge.
Ankeetlehed võimalikult nädala jooksul peale
kättesaamist tagasi saata.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

ARHIIVKOGU

Tartu Ülikooli Taimhaiguste - katsejaam, Raadi mõis.

K i i r e.

Võimalikult kohe täita ja tagasi saata.

K ü s i m u s l e h t

Rukki ja nisu nõgipäade kohta 1934 a.

1. Kas oli Teie ümbruses tänavu rukki - kõrrenõge märgata
rohkesti.....keskmiselt.....harva.....
 2. Kas esines kõrrenõge rohkem või vähem eelmisest aastast.....
 3. Kas kõrrenõge esines üksikutes majapidamistes või oli üldiselt
levinud.....
 4. Umbes kui palju majapidamisi igast kümnest majapidamisest oli kõrre-
nõest.....infitseeritud.
 5. Kas võis rukki peksu ajal märgata, et rukis tolmas kõrrenõest, tööli-
sed olid peksu ajal nõetolmused jno.
 -
 6. Kas näis tänavu, et nisu kaetud - (haisvat) nõgipääd esines
rohkem.....või vähem....., kui läinud aastal.
 7. Umbes iga 10 majapidamise (või põllu) kohta kui paljudes majapida-
mistes võis märgata nisu kaetud nõgipääd?.....
 -
 8. Kas võis nisu peksu ajal märgata, et inimesed olid peksu ajal nõetol-
mused, et õlgedel või teradel oli tunda erilist vänget lõhna jne.
.....
 -
 9. Muud teated ja tähelepanekud eeltoodud küsimuse kohta.....
 -
 -
-maa,.....vald,.....küla.

Allkiri.

TARTU ÜLIKOOI
RAAMATUKOGU

ARHIIVKOGU

K ü s i m u s l e h t
viljapuu-vähjahaiguse¹⁾ esinemise kohta.

1. Kas Teie või Teil teadaolevas aias või aedades esineb õunapuudel vähjahaigust? esineb
2. Palju õunapuid on selles aias ning palju neist vähjahaigeid? ülden 112 neist 15 vähjahaigeid
3. Kas on märgata, et mõni sort enam vähjahaiguse all kannatab? sinirõõp ja valge klaas
4. Kas ümbruskonnas esineb mõni vanem vähjahaigete õunapuudega aed, näit. mõisa aed, millest arvata võib, et haigus on sealt edasi kantud teistesse aedadesse? Andmed on päle mõisa aia
5. Muud teada olevad märkmed viljapuu vähja kohta, näit. aed kannatab põhjavette all, aed liig kuiv, halvasti hoolitsetud jne.? Aed halvasti hoolitsetud

Teate saatja nimi..... V. Raas

..... Tartumaalt..... Palavallast.....külast
.....talust.

1) Viljapuu seenvähk (tüvevähk, vähjahaigus) tekitab õunapuu tüvel ja okstel lahtise pundunud krobelise äärtega haavu - lahtine vähk, ehk enamvähem ümargusi käsнатаolisi pahku - umbvähk. Lahtised vähjahaavad laienevad aasta-aastalt, jättes haava siseossa kasvurõngaste taolisi ringe, mis vanemate vähjahaavade juures iseloomulikud. Noorematel haavadel ei ole aga enamasti rõngaid märgata, siin on puu koor mustaks ehk pruuniks muutunud ja kohalt veidi lohku langenud ning praguline.

M ä r k u s: Täidetud ankeetlehed palutakse võimalikult ühe nädala jooksul pääle kättesaamist täidetult tagasi saata.